

Jak jedna historyczna rocznica sprowokowała małą wojenkę pocztową.

Uczczenie przez kraje „Demokracji Ludowej” 30. rocznicy powstania Brygad Międzynarodowych w Hiszpanii wchodziło niejako do obowiązkowego planu uroczystości, jakie odbywały się w 1966 roku. Bowiem 30 lat wcześniej, w celu wsparcia rządu Frontu Ludowego Drugiej Republiki Hiszpańskiej, utworzenie przez Międzynarodówkę Komunistyczną jednostek wojskowych tzw. Brygad Międzynarodowych (BM) propaganda komunistyczna okrzyknęła to wydarzenie, jako *„chwycenie za broń przez klasę robotniczą przeciwko faszyzmowi”*.

Międzynarodowa historiografia skłania się ku liczbie 3000 „Polaków”, którzy brali udział w walkach. Liczba ta obejmuje migrantów z Polski, ale rekrutowanych przede wszystkim we Francji i Belgii, którzy stanowili około 75% polskiego kontyngentu; obejmuje również ochotników pochodzenia białoruskiego, ukraińskiego, a zwłaszcza żydowskiego; ci ostatni mogli stanowić 45% wszystkich ochotników sklasyfikowanych, jako „Polacy”

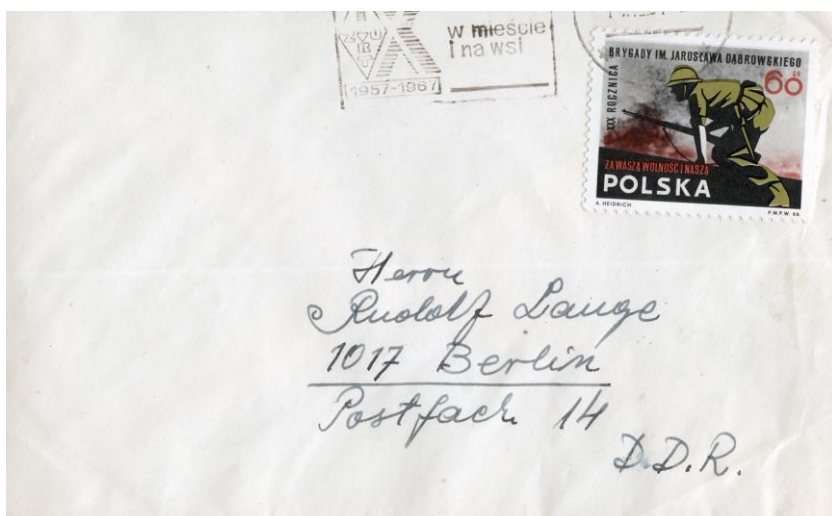
Zgodnie z ustawodawstwem z 1920 r. obywatele polscy, którzy zgłosili się na ochotnika do Brygad Międzynarodowych, zostali automatycznie pozbawieni obywatelstwa jako osoby, które bez formalnej zgody służyły w obcych siłach zbrojnych. Po klęsce republiki bojownicy zwerbowani we Francji i Belgii powrócili do kraju. Część z nich służyła w prokomunistycznych oddziałach partyzanckich w okupowanej przez Niemców Polsce, a część przedostała się do ZSRR i służyła w utworzonej tam prokomunistycznej armii polskiej.

W komunistycznej Polsce kombatanci BM - zwani „Dąbrowszczakami” - otrzymali prawa kombatanckie, ale ich los różnił się w zależności od okoliczności politycznych. Po początkowym wywyższeniu w latach 1945-1949, później podchodzono do nich nieco ostrożniej. Zdarzały się przypadki zajmowania wysokich stanowisk w administracji, a zwłaszcza w aparacie bezpieczeństwa, ale były też przypadki zdymisjonowania, aresztowania i uwięzienia pod spreparowanymi zarzutami spisku politycznego.

Najbardziej intensywna ideologizacja miała miejsce między połową lat pięćdziesiątych a połową lat sześćdziesiątych, z falą publikacji, szkół i ulic nazwanych imieniem „Dąbrowszczaków”. Jednak antysemityczny zwrot pod koniec lat 60. ponownie doprowadził do osłabienia ochotników BM, z których wielu opuściło Polskę. Do końca rządów komunistycznych epizod BM był należycie doceniany, ale propagandowo był daleki od czci zarezerwowanej dla wojennych partyzantów komunistycznych lub armii polskiej utworzonej przez ZSRR.

To tyle historii. Patrząc z punktu filatelistycznego z okazji 30. rocznicy powstania Brygad Międzynarodowych w Hiszpanii zarządy pocztowe wielu krajów tzw. bloku wschodniego obchodziły tą rocznicę najczęściej poprzez wydanie znaczków pocztowych.

wych. Co prawda Poczta Polska wydała znaczek Fi. 1569, ale trzeba szczerze przyznać, że ten znaczek ze swoim dość wysokim nakładem „zaginał” wśród masy innych równoległych wydań. Nominał jego przeznaczony był do opłaty zamiejscowych listów w obrocie krajowym lub listu do 20 g do krajów demokracji ludowej (il 1).

il.1 List z Bydgoszczy do Berlina Wschodniego

Użycie jego do opłaty przesyłek kierowanych za granicę do tzw. „innych krajów” (czyt. zachodnich) wymagało już naklejenia – chcąc użyć tego znaczka – aż czterech znaczków Fi. 1569 i uzupełnienie do wymaganej taryfy 2,50 zł znaczkiem 10 groszy. (il 2.)

il.2 List z Jeleniej Góry do Neubeckum w RFN

Czego do tej pory filateliści o tym znaczku nie słyszeli i nie wiedzieli, to fakt, że jego wydanie było argumentem do rozpoczęcia posunięć w kierunku małej „wojenki pocztowej”. Inicjatywa zdecydowanych kroków dezaprobaty ze strony Zarządu Poczty Hiszpańskiej, nota bene pod rządami Franco, zakończyła się notą informacyjną ostrzegającą o konsekwencjach wydania tego znaczka (il.3). Sama nota, choć ujęta w formie grzecznościowej, dawała Poczcie Polskiej małe pole do manewrów. Poza tym, jak się później okazało, za plecami Zarządu Poczty Hiszpanii stało UPU.

JV/cas

ESPAGNE
DIRECTION GÉNÉRALE DES POSTES
ET TÉLÉCOMMUNICATION

POSTES
SECTION DU SERVICE INTERNATIONAL

Núm. R. I. 3389/66

Madrid, le 23 novembre 1966

M. le Ministre des postes et des
télécommunications

WARSAWA. (République Populaire de Pologne)

Nouvelle émission de timbres-poste

Mon Administration a pris connaissance d'une nouvelle émission, dans votre Pays, de timbres-poste faisant rapport aux brigades internationales participant à la guerre civile espagnole.

Un tel fait constitue un acte contraire à ce qui est établi au paragraphe 2 de l'article 1er de la Constitution de l'Union Postale Universelle de Vienne 1964, conçu dans le but de "favoriser, dans le domaine postal, le développement de la collaboration internationale".

Dans ces circonstances l'Administration postale espagnole, pour le moment, se permet de vous faire savoir que les envois de correspondances affranchis au moyen des timbres dont il s'agit, seront renvoyés à l'origine, aux termes de l'article 28, paragraphe 2, alinéa d) de la Convention Postale Universelle.

Veuillez agréer, Monsieur le Ministre, l'assurance de ma haute considération.

LE DIRECTEUR GÉNÉRAL

25943

Madryt 23 listopada 1966 r.

Do Ministra Poczty i Telekomunikacji

Nowa emisja znaczków pocztowych

Moja administracja dowiedziała się o nowej emisji w Waszym kraju znaczków pocztowych odnoszących się do międzynarodowych brygad zaangażowanych w hiszpańską wojnę domową.

Jest to sprzeczne z artykułem 1, paragraf 2 Konstytucji Światowego Związku Pocztowego z Wiednia 1964 r., który został zaprojektowany w celu "zachęcania do rozwoju współpracy międzynarodowej w dziedzinie poczty".

W tych okolicznościach Hiszpański Zarząd Pocztowy pragnie poinformować, że na razie przesyłki korespondencyjne opatrzone przedmiotowymi znaczkami zostaną zwró-

cone do miejsca ich pochodzenia, zgodnie z art. 28 ust. 2 lit. d) Powszechnej Konwencji Pocztowej.

Proszę przyjąć, Panie Ministrze, wyrazy mojego najwyższego poważania.

Niestety nie wiemy jak potoczyły się dalsze losy. Nie znamy decyzji Ministra. Znając jednak rynek filatelistyczny, który na temat zwrotów przesyłek z tym znaczkiem pocztowym milczy, brak jakiegokolwiek wiadomości ze strony zbieraczy specjalizujących się w „wojnach pocztowych” oznaczałby tylko jedno: Poczta Polska „posłuchała” prośby Zarządu poczty hiszpańskiej i nie dopuściła do eskalacji. Z drugiej strony tajemnicą i zagadką poliszynela będzie stwierdzenie „jak” to wszystko zostało zorganizowane? Ale tego się nie dowiemy. Jeżeli takie dokumenty gdzieś są to na razie nie mamy do nich dostępu.

Od „wojenki” do „wojny” pocztowej

Kraje tzw. socjalistyczne wydały wiele znaków pocztowych nt. temat. Kilka przykładów: Poczta NRD wydała 15 lipca serię 6 znaczków, Poczta Czechosłowacji latem a Poczta ZSRR w październiku 1966 roku po jednym znaczku. Musimy przyjąć, iż wszystkie Zarządy Pocztove obchodzące filatelistycznie tą rocznicę doświadczały kroki dezaprobaty ze strony Poczty Hiszpańskiej.

Co prawda, nie posiadamy przykładów z kraju, ale w oparciu o dokumenty i materiały źródłowe na przykładzie incydentów wziętych z życia Poczty Czechosłowacji i NRD możemy prześledzić przebieg tego konfliktu pocztowego.

Czechosłowacja

Znaczek ukazał się 5. lipca 1966 r. i był udaną adaptacją obrazu P. Picasso – Guernica (il.4).

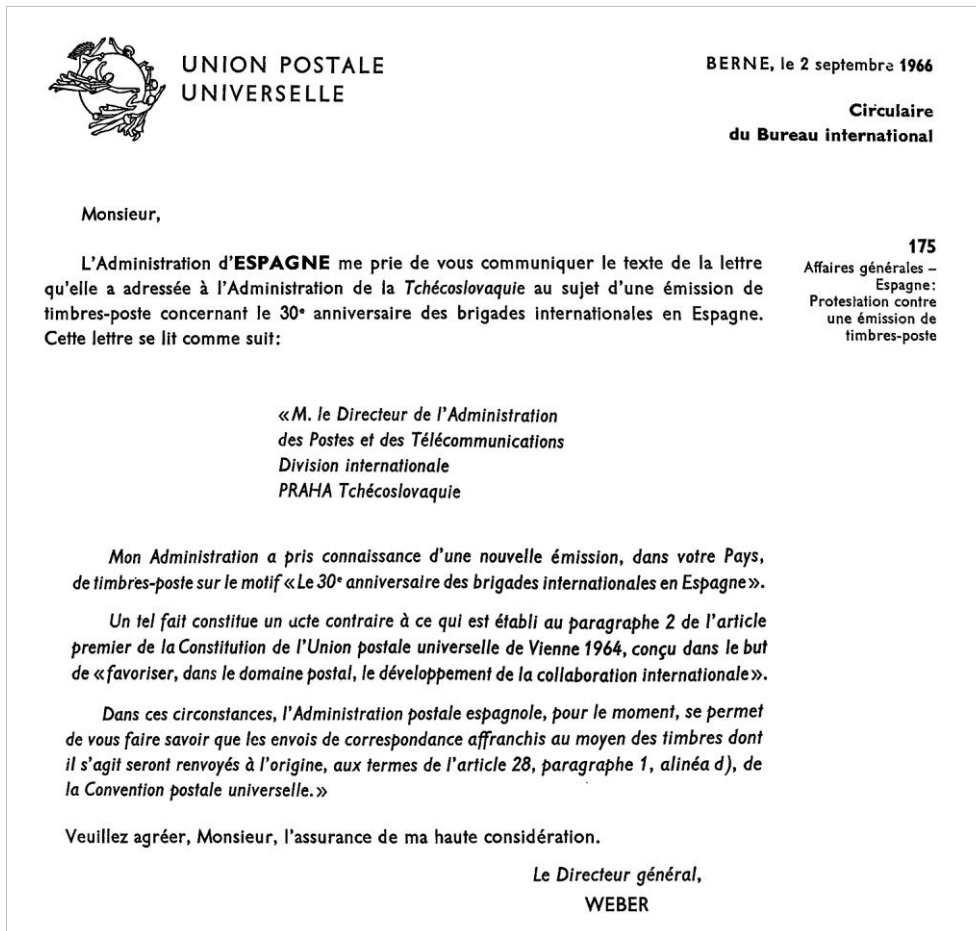

il. 4

Administracja pocztowa każdego kraju, który jest członkiem UPU, może złożyć protest do UPU przeciwko emisji znaczka, w szczególności przeciwko przedstawieniu na nim ilustracji lub tekstu. UPU ma obowiązek zwrócić uwagę innych członków na taki protest za pomocą tak zwanego „Circulaire du Bureau International”.

UPU, po proteście Zarządu Poczty Hiszpańskiej, rozesłało cyrkularz do wszystkich Zarządów Pocztowych państw członków UPU. Stąd problem z filatelistycznymi obchodami Rocznicy został „roztrąbiony” za pomocą cyrkularza (il.5), na wszystkie kontynen-

ty, ponieważ, jako ostrzeżenie dla potencjalnych renegackich administracji pocztowych, które mogą wpaść na podobne pomysły.

il. 5

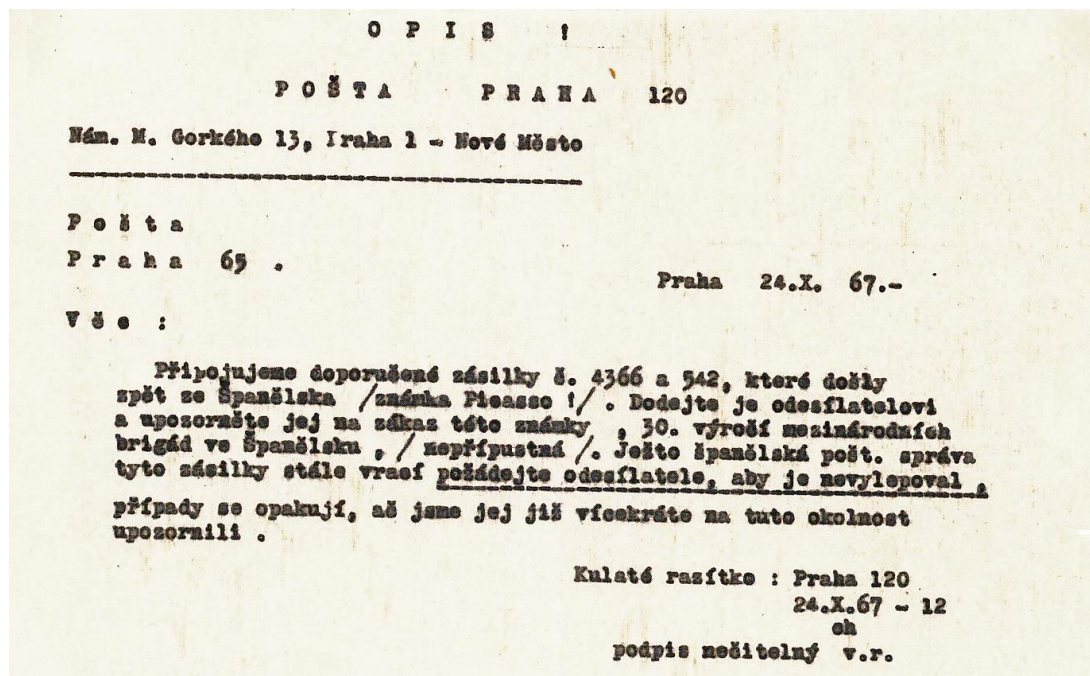
Najprawdopodobniej Poczta Czechosłowacji zignorowała i nie przejęła się zbytnio wy-

machiwaniem hiszpańską szabelką zezwalając jakby nigdy nic na używanie tego znaczka w korespondencji do Hiszpanii. (il. 6). Ostatecznie w krajach tzw. „demokracji ludowej” rozpowszechnienie negatywnych faktów i np. tłumaczenie się przed Obywatelem, dlaczego nie może skorzystać z tego znaczka, nie należało do powszechnej praktyki rządzących.

il. 6

Oczywiście uczulone oko cenzora hiszpańskiej Poczty wyłapywało takie przesyłki i dostrzymywało groźby zwrotu przesyłek. Co z kolei było wodą na młyn socjalistycznej propagandy przerzucając winę, oczywiście, na źle ustosunkowane wrogie państwo zachodnie. Ciekawym dokumentem czasu jest też oficjalne pismo Poczty CSSR z uzasadnieniem zwrotu przesyłki (il. 7).

il. 7

Do wszystkich

W załączniku listy polecone nr 4366 i 552 zwrócone z Hiszpanii / znaczek Picasso ! /. Dostarczyć go do nadawcy i poinformować o zakazie naklejania tego znaczka "30. rocznica Międzynarodowych Brygad w Hiszpanii" na listy. Ponieważ hiszpańska administracja pocztowa zawsze zwraca te przesyłki, należy poprosić nadawcę, aby ich nie używał.

Podpis nieczytelny v.r.

NRD

Choć Zarząd Poczty NRD wstąpił do UPU dopiero 1. czerwca 1973 r. to cała wymiana korespondencji z zagranicą, która była przeprowadzana na podstawie obustronnych umów, chcąc czy nie chcąc była oparta na przepisach UPU.

Na przesyłce z NRD nadawca umieścił dwa z serii sześciu znaczków wydanych 15 lipca 1966 r. upamiętniających „bohaterów hiszpańskiej walki o wolność”. (il. 8)

il. 8

DEUTSCHE POST
 der Deutschen Demokratischen Republik
 - Postamt 7 -
 DDR-407 Berlin, d. 10.12.1971

~~xxxx~~
 K. C l e m e n s
 8053 P r e s d e n
 Mendelsohnallee..28

Sehr geehrte(r) Herr/~~Fräulein~~ ..C.l.e.m.e.n.s.!

Die beigelegte(n) Einschreibsendung(en) Nr. 040 + 041 ~~ist/ist~~ ~~ist/ist~~ leitet die spanische Postverwaltung mit dem Hinweis zurück, daß die verwendeten Postwertzeichen unter die Verbote entsprechend Artikel 29, Ziffer 1, Buchstabe g) des Weltpostvertrages von Tokio 1962 fallen.

Artikel 29, Ziff. 1, Buchst. g) des Weltpostvertrages von Tokio lautet:
 Die Versendung der nachstehend aufgeführten Gegenstände ist verboten:

g) Gegenstände, deren Einfuhr oder Umlauf im Bestimmungsland verboten ist

Ursache für diese Entscheidung der spanischen Postverwaltung ist die Freimachung mit Postwertzeichen zu Ehren der Helden des spanischen Freiheitskampfes. Die spanische Postverwaltung hat inzwischen allen Postverwaltungen bekanntgegeben, daß Sendungen mit Postwertzeichen zurückgesandt werden, deren Motiv der 30. Jahrestag der Internationalen Brigaden in Spanien ist.

Wir billigen diese Haltung der spanischen Postverwaltung in keiner Weise. Bei Ihrem weiteren Postverkehr mit Empfängern in Spanien empfehlen wir, diesen Umstand jedoch zu berücksichtigen.

Hochachtungsvoll
 Im Auftrag

 Krüger
 Amtmann

il. 9

Także i ta przesyłka została zwrócona do nadawcy, a Poczta NRD dołączyła oficjalne pismo (il.9), którego tłumaczenie podajemy powyżej.

...

Hiszpańska administracja pocztowa zwraca załączoną przesyłkę z informacją, że użyte do opłaty znaczki pocztowe są zabronione na mocy art. 29 ust. 1 lit. g) Powszechnej konwencji pocztowej z Tokio z 1969 r.

Artykuł 29 ust. 1 lit. g) Powszechnej konwencji pocztowej z Tokio z 1969 r. stanowi: Wysyłanie następujących artykułów jest zabronione:

...

(g) Artykuły, których przywóz lub obrót jest zabroniony w kraju przeznaczenia.

Powodem tej decyzji hiszpańskiej administracji pocztowej jest frankowanie znaczkami pocztowymi na cześć bohaterów hiszpańskiej walki o wolność. W międzyczasie hiszpańska administracja pocztowa poinformowała wszystkie urzędy pocztowe, że przesyłki opatrzone znaczkami pocztowymi upamiętniającymi 30. rocznicę powstania Brygad Międzynarodowych w Hiszpanii zostaną zwrócone.

W żaden sposób nie popieramy takiej postawy hiszpańskiej administracji pocztowej. Zalecamy jednak wzięcie tego pod uwagę w dalszej korespondencji pocztowej z odbiorcami w Hiszpanii.

Z poważaniem

Tak przygotowane oficjalne pisma na przykładzie Czechosłowacji i NRD wskazują jednoznacznie, że przypadki zwrotów korespondencji nie były odosobnione i zdarzały się często. Przy czym należy nadmienić, iż poczta NRD miała doświadczenie w prowadzeniu „wojen pocztowych“ choćby z NRF. Zaciekawionych tematem wojen i wojenek pocztowych polecamy strony internetowe (niem.) www.postkrieg.info albo (ang.) www.postalwar.info

Dziękujemy Panom Jan Heijs i Wolfgang Elsner za pomoc w uzyskaniu dokumentów.

Korzystano:

https://www.wikiwand.com/en/International_Brigades